

โครงการ จัดทำสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

ผู้รับผิดชอบ/หน่วยงานรับผิดชอบ อาจารย์อำนาจ โกวรรณ สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ที่มาและความสำคัญของโครงการ

ตามที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้เข้าร่วมสนองพระราชดำริ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 เพื่อดำเนินงานตามพระราชดำริในการรักษาทรัพยากรเพื่อประโยชน์ของมหาชนชาวสยาม โดยมีแผนแม่บท 3 ด้าน คือ กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กรอบการใช้ประโยชน์ และกรอบการปลูกจิตสำนึก มีกิจกรรมรวมทั้ง 8 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมปกป้องทรัพยากร กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช กิจกรรมปลูกรักษาพันธุกรรมพืช กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืช กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช กิจกรรมวางแผนพัฒนาพันธุ์พืช กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และกิจกรรมพิเศษ สนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา จึงได้จัดทำโครงการจัดทำสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชขึ้น เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริในการอนุรักษ์และศึกษาการใช้ประโยชน์จากพันธุกรรมพืชให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป ชาเมียงเป็นพืชที่มีการเพาะปลูกโดยทั่วไปในพื้นที่ราบสูง โดยในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่เพาะปลูกต้นชาเมียง (พันธุ์อัสสัม) กำลังประสบปัญหาจากการที่คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักและบริโภคชาเมียง ทำให้พื้นที่ในการเพาะปลูกชาเมียงถูกทดแทนด้วยพืชอื่น ดังนั้นสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับชาเมียง เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์ของชาเมียง และการให้ความรู้ของชาเมียง เผยแพร่ให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสนองพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อผลิตสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ชาเมียง (พันธุ์อัสสัม)
3. เพื่อให้ความรู้ด้านพันธุกรรมพืชและสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ให้อยู่คู่ภูมิปัญญาไทย

ผลการดำเนินงาน / บทคัดย่อ

ผลการดำเนินงานจัดทำสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ปีงบประมาณ 2560 เป็นโครงการใหม่ โดยใช้งบแผ่นดิน ได้รับการอนุมัติงบประมาณในการดำเนินการจำนวน 70,000 บาท ได้ดำเนินการเบิกจ่ายจริงจำนวน 60,000 บาท ผลการดำเนินงานได้สรุปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ชาเมียง (พันธุ์อัสสัม) ซึ่งเพาะปลูกในป่าชุมชนในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ไม่รู้จักและบริโภคเมียง ทำให้ชาเมียงมีโอกาที่จะสูญพันธุ์ในอนาคต เนื่องเกษตรกรผู้ปลูกชาเมียงได้เปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ดังนั้นการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ชาเมียงให้แก่เยาวชนในโรงเรียนป่าแป๋วิทยา และชาวบ้านในชุมชนป่าแป๋ เป็นหนทางหนึ่งในการอนุรักษ์พันธุ์ชาเมียงไม่ให้สูญหายไปจากพื้นที่ดังกล่าว

2. เพื่อผลิตสื่อเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ชาเมียง (พันธุ์อัสสัม)

สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษาได้ดำเนินการจัดทำสคริปต์ วิดีทัศน์ชุด “ราชภัฏเชียงใหม่อนุรักษ์ทรัพยากรไทยศักยภาพมากกว่าการใช้ประโยชน์จากชาเมียง” ซึ่งผ่านการประชุมระหว่างคณาจารย์ที่เป็นนักวิจัยจากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ กับผู้บริหารและบุคลากรจากสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา จนได้ข้อสรุปเพื่อนำมาจัดทำสื่อวีทัศน์เพื่อการเรียนรู้ จำนวน 1 สื่อ ความยาวทั้งสิ้น 9.19 นาที

3. เพื่อให้ความรู้ด้านพันธุ์กรรมพืช และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ให้อยู่คู่ภูมิปัญญาไทย

เนื้อหาของสื่อวีทัศน์การเรียนรู้การอนุรักษ์พันธุ์พืชชาเมียง (พันธุ์อัสสัม) แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การใช้ประโยชน์จากชาเมียง บรรยายถึงข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกชาเมียง ผลผลิตและรายได้จากการเพาะปลูกชาเมียง

ตอนที่ 2 ชาเมียงที่ถูกลิ้ม ในตอนนี้จะมีเนื้อหาบรรยายถึงการบริโภคชาเมียงที่ลดลง มีการบริโภคเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่รู้จักและบริโภคชาเมียง ทำให้พื้นที่การเพาะปลูกชาเมียงลดน้อยลง ผู้เพาะปลูกชาเมียงได้เปลี่ยนไปเพาะปลูกพืชชนิดอื่นแทน ส่งผลทำให้ภูมิปัญญาในการเพาะปลูกและผลิตชาเมียงจะสูญหายไป

ตอนที่ 3 โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชในพระราชดำริ โดยบรรยายถึงความเป็นมาของโครงการ และหน่วยงานหลายหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชชาเมียง โดยได้ดำเนินการโครงการวิจัยตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ (ตอนที่ 4 จนถึงตอนที่ 7) เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนป่าแป๋ เกิดความตระหนักและวางแผนพื้นที่ทำกินในป่าชุมชน และเพื่อไม่ให้ป่าชาเมียงลดลงและป้องกันการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่ต้องพึ่งพาสารเคมีอันจะกระทบต่อระบบนิเวศ

ตอนที่ 4 ศักยภาพการผลิตและการเติบโตของชาเมียง บรรยายถึงการสำรวจพื้นที่การเพาะปลูกชาเมียงในตำบลป่าแป๋ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

ตอนที่ 5 กระบวนการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตชาเมียง ในตอนนี้ได้บรรยายถึงกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน และบรรยายถึงกระบวนการผลิตและแปรรูปโดยใช้เทคโนโลยีสะอาดบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ผ่านการวิจัยและพัฒนาใหม่ โดยใช้เตาไอน้ำเทคโนโลยีสะอาด ซึ่งทำให้เพิ่มปริมาณการผลิตที่มากกว่าเดิม

ตอนที่ 6 การสร้างรายได้และอาชีพจากชาเมี่ยงให้แก่ชุมชน ในตอนนี้ได้บรรยายถึงการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนป่าแป๋ ให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ชาเมี่ยงให้ตอบสนองความต้องการของท้องตลาด เป็นการเพิ่มมูลค่าชาเมี่ยงให้มากขึ้น อาทิเช่น หมอนใบชา ชาหมัก ชาผงบรรจุซองพร้อมชง ยาเมี่ยง ขนม(กัมมี่) พร้อมกับการส่งเสริมการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 7 การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชาเมี่ยง ได้บรรยายถึงการขยายพันธุ์ชาเมี่ยงโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน นักเรียนในโรงเรียนป่าแป๋วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน สร้างความตระหนักในคุณค่าของชาเมี่ยง ตั้งแต่ดอก ใบ ต้น ให้แก่เยาวชนเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์ชาเมี่ยงสืบต่อไป

ปัญหา อุปสรรค

การจัดทำสื่อการเรียนรู้ จะต้องดำเนินการหลังจากโครงการวิจัยการอนุรักษ์และพัฒนาห่วงโซ่อุปทานชาเมี่ยงเมืองเหนือดำเนินการใกล้แล้วเสร็จ และเนื่องจากโครงการวิจัยดังกล่าวมีโครงการย่อย 4 โครงการ ซึ่งสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษาจะต้องรวบรวมผลการวิจัยจากทั้ง 4 โครงการแล้วนำมาหลอมรวมกันเพื่อสร้างสคริปต์วีดิทัศน์ ซึ่งผ่านการประชุมร่วมกับอาจารย์นักวิจัยทั้ง 4 โครงการ จึงทำให้การดำเนินการจัดทำวีดิทัศน์เสร็จล่าช้ากว่ากำหนดการที่ตั้งไว้

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษาได้ดำเนินการแก้ไขโดยได้นำเอาสคริปต์วีดิทัศน์ของแต่ละโครงการวิจัยประชุมร่วมกับนักวิจัยเป็นรายโครงการ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากนักวิจัย จากนั้นดำเนินการจัดประชุมร่วมกันทั้ง 4 โครงการวิจัย แล้วเร่งดำเนินการจัดทำวีดิทัศน์จนสำเร็จตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้

ภาพกิจกรรม (วีดิทัศน์บางส่วน)

สภาพพื้นที่ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การมัดใบเมี่ยงสำหรับนำมานึ่ง

การเก็บใบเมี่ยง

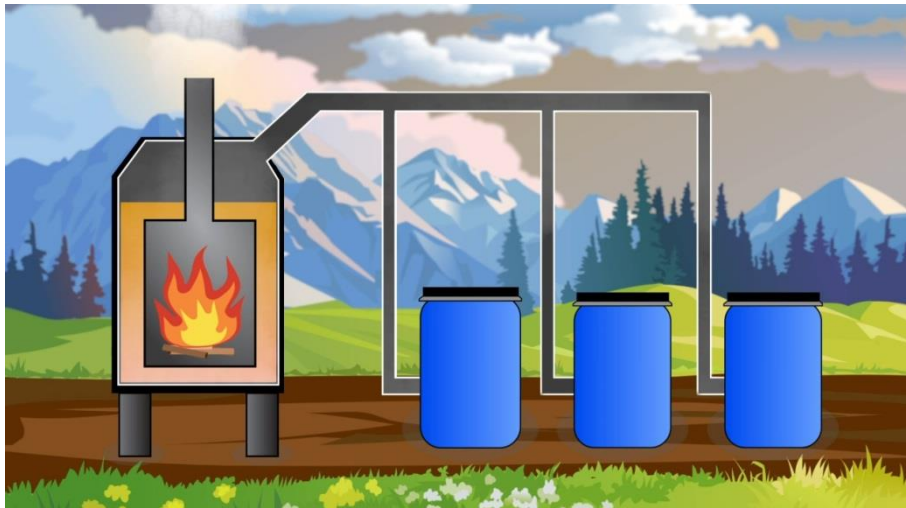
การสำรวจพื้นที่การเพาะปลูกชาเมี่ยงในตำบลป่าแป๋

การวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตเมี่ยง ด้วยเทคโนโลยีสะอาดด้วยเตาพลังงานชีวมวล

การสร้างรายได้และอาชีพจากชาเมี่ยงให้แก่กลุ่มแม่บ้าน เช่น การผลิตชาผงพร้อมชง

การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชาเมียง (พันธุ์อัสสัม) ให้กับนักเรียนโรงเรียนป่าแป๋วิทยา

